

Parentation över Inge Jonsson (1928–2020) den 10/6 2020

Under de månader jag vetat att jag skall hålla denna parentation, har Inge Jonsson ofta trätt fram för mitt inre, och visat upp sig i sina skilda skepnader och roller. I en särskilt vacker bild ser jag honom ensam i en av sina kära bilar. Stereon är på hög volym, kanske är det Bach eller Mozart han lyssnar på och Inge är på väg hem till sin hustru Kerstin Fredga efter att ha omsorgsfullt fullföljt något av alla sina uppdrag i skilda delar av landet. Mannen i bilen är en vision av en fri ande, av en medmänniska som är ett med sig själv. Han är lycklig, glad åt farten och åt musiken. Av att vara delaktig, delaktig också med alla de döda som för humanisten aldrig upphör att tala och verka i nuet.

Redan som tonåring var för Inge Jonsson detta att sitta bakom ratten allt annat än banalt. Där var man för en stund både *i världen* och *utanför* den, där hade man kontroll men var också på äventyr, på väg men samtidigt ett med det närvarande. Så kändes det redan sommaren 1947, då pojken Inge körde lastbil med grus i sin pappas åkeri. Fort gick det och samtidigt kände sig den nyblivne studenten samhällsnyttig. Detta får vi veta i en överraskning.

Inge Jonsson lämnade nämligen till Vetenskapsakademien en förseglad redogörelse för "sina viktigaste levnadshändelser". Den redogörelsen skulle, jag citerar, "underlätta arbetet för den ledamot som utsågs att teckna en avlidens minne". Ledamot 1212 var under hela sitt långa akademiska liv generös, hjälpsam, vänlig, och raden av yngre forskare han osjälviskt och ofta diskret men effektivt stöttat är mycket lång. Den förseglade redogörelsen är bara ytterligare ett exempel på det. Inge Jonsson visste mer än de flesta hur spännande det är att öppna ett överraskande nytt källmaterial.

Så låt mig berätta något om vad som står i Inge Jonssons redogörelse. Den innehåller mycket mer, men det får sparas till ett annat tillfälle.

Inge Jonsson växte upp i Småland, i en småföretagarfamilj som småningom flyttar till Stockholm. Mamman var sömmerska, pappan en med tiden allt framgångsrikare åkare. Många har ironiserat över småföretagarens heliga treenighet – sparsamheten, fliten och

hederligheten. Det gjorde aldrig Inges föräldrar och jag tror aldrig heller han själv. De dygderna tillhörde de värda att bevara. Så Inge Jonsson tog skolan på allvar, likaså sin begåvning. Han var från början och förblev en A-student. Från Huddinge kyrkskola, över Södra latins reallinje till Stockholms högskola. En gång var han den ende i klassen som kunde svara på en fråga och läraren utbrast ”Den pojken är normalbegåvad”, underförstått att resten var idioter. Det betyget satte Inge Jonsson mycket högt, lika högt som två senare: det hans handledare litteraturprofessorn Henry Olsson gav honom för avhandlingen om Emanuel Swedenborg och det de idéhistoriska professorerna Sten Lindroth och Henrik Sandblad gav honom som idéhistoriker. Inge Jonsson satte sig inte gärna på höga hästar, men han visste sitt värde.

Inge Jonsson blev docent på sin avhandling 1961 och därefter följde ett par decennier präglade av forskning och undervisning på skilda nivåer. Från 1973 som professor. Mycket lite var Inge Jonsson främmande, men forskningen om Swedenborg, vår Akademiens ledamot nummer 60, var det som glädde honom mest. Inte minst när den kröntes av att UNESCO på hans inrådan beslöt att föra upp KVA:s Swedenborgsamling på listan över världsarv. Men Inge Jonsson skrev med samma originalitet, klarhet, fördomsfrihet och stringens om till exempel estetikens historia, om Vitterhetsakademin och om Samfundet De nio eller om byråkraten och ämbetsmannen i svensk litteratur.

Men successivt växte ett missnöje fram. Inge Jonsson kände sig inte längre som forskande lärare som fisken i vattnet. Litteraturämnet politiserades och hamnade i kvasifilosofiska rövarhänder, själv kände han sig alltmer ensam och isolerad med Swedenborg, världslitteraturförfattaren som i Sverige blott intresserade en handfull och inte blev det bättre av att några fula personangrepp riktades mot honom. Då om inte förr förstod han att humanismens credo inte var mycket värd utan att omsättas i handlingens hårdvaluta.

Så Inge Jonsson sadlar om och tillfälligheternas spel samverkar med hans vilja. Han låter den egna forskningen stå tillbaka för något han nu finner både viktigare och roligare. Han vill vara med om att bygga en ny infrastruktur för svensk humanistisk forskning. Det börjar med att han blir sakkunnig vid ett trettiotal professors- och lektorstillsättningar och otaliga

utvärderingar av svenska och utländska lärosäten. Under tiden blir han dekan och prorektor på Stockholms universitet. Därefter accelererar detta infrastrukturbyggande på ett häpnadsväckande vis. Han blir Humanistiska forskningsrådets huvudsekreterare, senare Stockholms universitets rektor, ordförande i Riksbankens jubileumsfond, i Samfundet De nio, i Magnus Bergwalls stiftelse, i den löntagarfondsstiftelse som blev Södertörns högskolas forskningsfinansierare och styrelseledamot av Marianne och Marcus Wallenbergs stiftelse och Övralidsstiftelsen. Småföretagarsonen satt nu som ansvarig för forskningsfinansiering i storleksordningen 15 miljarder kronor. Till det kom inflytandet som synnerligen aktiv ledamot av lärda samfund. Unik är väl den äktenskapliga jämställdhet som uppnås när Inge Jonsson är preses i Vitterhetsakademien samtidigt som hustrun Kerstin Fredga är Vetenskapsakademiens första kvinnliga dito.

All denna makt krävde förstås stort ansvarskännande. Första gången jag själv träffade Inge Jonsson sa han ”att människan begåvats med två öron och en mun”. Sådan var också hans ledarfilosofi. Lyssna, låta saker ta sin tid, begrunda var viktigare än att snabbt peka med hela handen. Eller som han uttrycker det i sin redogörelse: En stor universitetsorganisation kan ”inte ledas på annat sätt än genom att försöka skapa en anda av samhörighet och vilja att ta ansvar för helheten, och en förutsättning för att lyckas med det är en ständigt ökande och aktuell kunskap om hur anställda och studenter tänker och känner i sin vardag”.

Lastbilen var av märket Dodge och hade registreringsnummer B 505 den där sommaren 1949. Hastighetsmätaren fungerade inte. Så det gick fort framåt med den tre ton tunga lasten. Men Inge Jonsson satt lycklig och stolt vid ratten och såg framtiden an. Navigera kunde han. Nyttan gjorde han. Och kanske tänkte han redan då vad han skulle skriva till ledamöterna av Den kungliga Vetenskapsakademien i sin redogörelse: Jag anser det ”vara en medborgerlig plikt att efter förmåga bidra till det allmänna bästa”.

Låt oss hedra Inge Jonssons minne med en tyst minut.

Martin Kylhammar